

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา
ชื่อผู้วิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้
ปีที่วิจัย 2546 – 2547

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพ (การประกันคุณภาพภายใน) ระหว่างสถานศึกษาต่าง ๆ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการประเมินเพื่อรับรองระหว่าง 3 ฝ่าย คือ สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่สนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาและองค์กรประเมินภายนอก สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีทั้งในรูปแบบชุดความรู้และบุคลากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การปรึกษาด้านการประกันคุณภาพ และการประเมินเพื่อการรับรอง และขยายเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ องค์ความรู้ และเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยมีการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจจำนวนทั้งสิ้น 214 โรงเรียน แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะคือ ระยะแรกเป็นพัฒนารูปแบบการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษาด้วยการทบทวนประสบการณ์จากองค์กรต่างๆ ที่ดำเนินการประกันคุณภาพ ศึกษาเอกสาร และระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และมีการทดลองกระบวนการใน 41 โรงเรียนในภาคเรียนที่ 1 / 2546 และขยายเครือข่ายโรงเรียนออกไปอีก 173 โรงเรียนในภาคเรียนที่ 2 / 2546 ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ กระบวนการที่ใช้ในโครงการคือ การวิจัยและพัฒนา (research and development) ซึ่งผลลัพธ์สำคัญจากโครงการคือ รูปแบบการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีผลการวิจัยและพัฒนาดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.1 องค์ความรู้ในการพัฒนาระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา

ในการพัฒนาระบบคุณภาพตามแนวทางนี้จะต้องอาศัยแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ แนวคิดเชิงระบบ (system thinking) แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (strategic thinking) และการเรียนรู้โดยการทำงานเป็นทีม (team learning)

1.1.1 แนวคิดเชิงระบบ (system thinking) ระบบย่อยๆ ในโรงเรียนที่สะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการประเมินภายนอก 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ มีอยู่ 10 ระบบย่อย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกระบบหลัก (Core system) ได้แก่ ระบบการเรียนรู้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน กลุ่มที่สอง ระบบสนับสนุน (Support system) ได้แก่ ระบบการนำองค์กร ระบบยุทธศาสตร์ ระบบการดูแลคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ ระบบการพัฒนาบุคลากร ระบบชุมชนสัมพันธ์ และระบบสารสนเทศ

1.1.2 แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (strategic thinking) โรงเรียนต้องมีกระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงระบบที่เป็นจุดอ่อน และยุทธศาสตร์ดำรงรักษาระบบที่เป็นจุดแข็งของโรงเรียน

1.1.3 การเรียนรู้โดยการทำงานเป็นทีม (team learning) โรงเรียนต้องมีการจัดโครงสร้างและทีมงานที่เหมาะสม ซึ่งสามารถแบ่งทีมตามบทบาทและหน้าที่ของทุกคนได้เป็น 3 ทีม คือ ทีมนำ ทีมพัฒนาคุณภาพ และทีมทำ

1.2 ผลการพัฒนาระบบคุณภาพในโรงเรียน

1.2.1 สภาพการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพในโรงเรียนก่อนเข้าสู่โครงการจะมีลักษณะการดำเนินการที่โรงเรียนยังไม่เข้าใจโมทัศน์การประกันคุณภาพที่ชัดเจน การยึดเอามาตรฐาน

และตัวบ่งชี้เป็นตัวตั้ง และดำเนินการให้บรรลุมาตรฐาน การประกันคุณภาพจึงมีลักษณะเป็นแท่งๆ และเป็น การประกันคุณภาพเพื่อรับการประเมิน ไม่ใช่การพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในการพัฒนาระบบคุณภาพที่สำคัญคือ การ เปลี่ยนวิธีคิดวิธีปฏิบัติ จากการประกันคุณภาพเพื่อรองรับการประเมิน มาเป็นการพัฒนาระบบการทำงานที่มี ความต่อเนื่องและยั่งยืน และเป็นการวิเคราะห์และจัดกลุ่มมาตรฐานใหม่ (cluster) ให้สอดคล้องและเหมาะสม กับงานที่ปฏิบัติอยู่จริงในโรงเรียน รวมทั้งวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรเปลี่ยนไป จากเดิมที่ต่างคนต่างทำ ตามบทบาทหน้าที่มาเป็นการร่วมกันปฏิบัติ

1.2.3 ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้ผลการพัฒนาของโรงเรียนแตกต่างกัน คือ ภาวะ ผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดและความพร้อมของโรงเรียน โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากโรงเรียน อื่น และมี ผู้นำพาการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกโรงเรียน (external change agents)

1.3 ผลการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้เกิดขึ้น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การรับรู้ และทักษะในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ระดับทีมงาน คือ การทำงานเป็นทีม การ ประชุมทีมที่มีประสิทธิภาพ กำหนดกติกาการทำงาน และการนำผลการเรียนรู้มาขับเคลื่อนการทำงานในโรง เรียน และในระดับองค์กร พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ส่วนคือ 1) การเปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาโรงเรียน 2) การเปลี่ยนระบบและโครงสร้างในโรงเรียน และ 3) การเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรโดยเน้น การทำงานเป็นทีม และเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพจากภายนอก

2.1 จากการประเมินรูปแบบการประเมินภายนอกโดยผู้ประเมิน 3 ฝ่าย คือ ตัวแทนหน่วย ประเมินของ สมศ. หัวหน้ากลุ่มงานประกันของเขตพื้นที่ และวิทยากรเครือข่าย พบว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับหลักการและแนวคิด ขั้นตอนการประเมิน องค์ประกอบและเกณฑ์การประเมิน และการจัดทำราย งานการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2 ทิศนะต่อการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน พบว่า รูป แบบการประเมินคุณภาพจากภายนอกที่ดำเนินการโดยหน่วยประเมินของ สมศ. กับรูปแบบที่ทางโครงการ เสนอนั้นมีสิ่งที่แตกต่างกัน คือ รูปแบบในโครงการจะเน้นการประเมินกระบวนการทำงานเชิงระบบของโรง เรียน และพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากระบบ ส่วนการประเมินของหน่วยประเมินของ สมศ.จะเน้นการ ประเมินผลลัพธ์รายมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อตัดสินระดับคุณภาพ

2.3 จุดอ่อนของระบบการประเมินของ สมศ. คือ 1) โรงเรียนเน้นการทำเอกสารเป็นหลัก ฐานและรอรอยเพื่อรับการประเมิน 2) ผู้ประเมินไม่รู้จักโรงเรียนมาก่อนทำให้ไม่เข้าใจในบริบทของโรงเรียน และ 3) ความไม่ชัดเจนและเป็นปรนัยของตัวบ่งชี้ทำให้การใช้ดุลพินิจของผู้ประเมินต่างกัน ส่วนจุดอ่อนรูป แบบของโครงการคือ 1) ตัวชี้วัดระบบที่สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียนตามมาตรฐานยังไม่ชัดเจน และ 2) ความรู้ความเข้าใจและทักษะผู้ประเมินในการพัฒนาคุณภาพเชิงระบบยังไม่ดีพอ

Title Learning Research and Development for Educational Quality Project

Researcher Learning Research and Development Institute (LRD)

Year 2003 – 2004

This research has three main purposes to develop,

- A participatory learning network (focused on internal quality assurance) in / and between schools,
- A participatory learning network among schools, the Ministry of Education (specifically, the Office of the Committee for Education Services), and the External Assessor (The Office of National Education Standards and Quality Assessment or ONESQA),
- There aspects of knowledge management : developing a consultancy system to inform and support quality assurance schemes, and preparing for an external quality assessment.
- An internal quality assurance scheme in both learning kits and professional development program for schools staff, consultancy system in quality assurance, and an external quality assessment. Then extending the learning network and appropriate systems for each specific context.

The 214 schools had to shown there willingness on the selecting process There were two phases ; phase was for developing an internal quality assurance by review experiences in Q.A from other organizations review literature and brain – storming of the experts. Then implementing with forty – one schools in first semester of 2003. On the second semester of 2003, the network 173 schools was extended to cover all over the country .

The “research and development process” was used in there project. The important outcomes of this research were the Model for internal quality assurance and, Model for external assessment. The research finding were as follow :

1. The model for internal quality assurance

1.1 Developing an internal quality assurance scheme

To develop the quality system according to this model the research have to use the three main aspects ; system thinking, strategic thinking, and team learning.

1.1.1 System thinking

Ten sub systems in schools which reflect the quality according to twenty seven National standard for external assessments was grouped into two groups ; **three Core System** composed of *student learning system, student guidance system, and student activities system* ; and seven Support Systems composed of *leadership, strategic planning, administration, professional ethics, staff development, community relations, and information.*

1.1.2 Strategic Thinking

Schools must be encouraged to revise the strategic plan taking into account the school's strengths and weakness.

1.1.3 Team learning

Schools must have the appropriate structure and Team formation. Three teams could divide by role and function into *Leading Team, Quality Development Team and working Team.*

1.2 Developing the internal quality assurance of schools were that most schools

1.2.1 The former contextual of the internal quality assurance of schools were that most schools did not clarify the concept about quality assurance. They focused on National standards/requirements and indicators and tried to achieve these issues. Thus instead of developing an internal quality assurance for change, the schools had tried to satisfy the quality assurance process by response the individual National standards

1.2.2 The important change was the paradigm shift from being quality assurance for external assessment to be continuously and sustainable system development It was also to analyse and cluster the standards/ according to real situation in schools. Moreover, the cooperative

cultures in the organization had changed from working each role individually into working together.

- 1.2.3 The successful conditions of each school, depended on school headmaster leadership, schools , size and readiness, opportunity to share their learning from other school and have the external changes agents.

1.3 Learning among school network

The change occurred in three levels; individually Team, and Organization. The individual person change was on attitude, perception and skills in quality assurance system. The team change was on teamwork, efficiency team meeting , specification for working process and the implementation of learning to drive working process in school. It was found three aspects in the organization change ; revealed strategic plan in school , system and structure in school, and organization cultural change focusing on team work and school their learning.

2. The model for the external assessment

- 2.1 According to evaluation the model for external assessment by three component : an external assessor (from ONESQA) , a representative from QA division of the office of the Committer for Educational service and research team, it was found that most of the assessors agreed with the principles the assessment process, component and criteria for assessment, and assessment report
- 2.2 The opinions on external assessment of the assessors and schools was found the differences between the assessment by ONESQA assessor and by the research team. The LRD project model focused on working process by system thinking and the result from system. The ONESQA former Model focused on scaling the quality of outcome according to The National standards and indicator.
- 2.3 The weakness of the ONESQA model is
 - 1) Most school focused on preparing documents as the supporting evidence for external assessors.
 - 2) As the external assessors spent only a few days to visit schools they many not deeply understand the school context.
 - 3) The unqualified and subjectivity of the indicators caused the vary judgments of the assessors.

At the same time, the weakness of this research model is

- 1) The system indicators could not clearly reflect the students outcomes
- 2) The assessors understanding and skill in system quality development.